

Innspill til Meld. St. 24 (2020-2021) Statens pensjonsfond 2021

Forum for utvikling og miljø (ForUM), et nettverk av 50 norske sivilsamfunnsorganisasjoner, takker for muligheten til å delta på høring til årets stortingsmelding om Statens Pensjonsfond.

Risikobasert forhåndsfiltrering

ForUM merker seg at Finansdepartementet heller ikke denne gangen har gjort en grundig vurdering av temaet risikobasert forhåndsfiltrering, men istedenfor lener seg på vurderingene i Etikktutvalgets rapport. Vi finner det underlig at departementet utelukkende lener seg på Etikktutvalgets rapport, og vil vise til finanskomiteen i forbindelse med behandlingen av fjorårets stortingsmelding ba om «en vurdering av risikobasert forhåndsfiltrering som virkemiddel når fondet går inn i markeder med avvikende normer og hvor informasjonsinnhenting om selskaperes atferd er krevende» (Innst. 136 S (2020–2021)).

Etikktutvalget var i sin rapport tydelige på at temaet risikobasert forhåndsfiltrering lå utenfor deres mandat. De kommenterte likevel på temaet, men det kommer frem av rapporten at langt fra alle aspekter av saken ble belyst. Når departementet viser til utvalgets rapport for å forklare sitt standpunkt kan dette ikke sees på som en fullverdig utredning, og det er vår oppfatning at Stortinget ikke vil kunne ta en informert avgjørelse om risikobasert forhåndsfiltrering på dette grunnlaget.

Med informasjonen komiteen har tilgjengelig i dag er det ikke mulig å sammenligne hvordan risikobasert forhåndsfiltrering vil skille seg fra arbeidet banken i dag gjør. Det er heller ikke mulig å vurdere kostnaden ved å innføre forhåndsfiltrering sammenlignet med den ventede påvirkningen på avkastning. Dette er relevant ettersom fondets mandat forutsetter at avkastning avhenger av ansvarlighet.

Å filtrere ut selskaper med størst risiko for uansvarlig virksomhet vil kunne ha en effekt på avkastningen som vi i dag ikke vet nok om. ForUM mener at det heller ikke er tydelig hvilke faktorer som gjør at fondet ikke skal ta i bruk et verktøy som en rekke andre institusjonelle investorer allerede har tatt i bruk. På bakgrunn av disse ubesvarte spørsmålene mener vi det er behov for en redegjørelse av risikobasert forhåndsfiltrering, hvordan det kunne vært implementert og hvilken påvirkning det vil ha på fondet.

ForUM ber om at komiteen tar inn følgende merknader i behandlingen av stortingsmeldingen:

- Komiteen viser til sin merknad til Meld. St. 32 (2019-2020) om å følge opp NOU 2020:7 med en vurdering av forhåndsfiltrering. Komiteen merker seg at regjeringen viser til NOU 2020:7 i sin begrunnelse for å avvise risikobasert forhåndsfiltrering av investeringsobjekter. Komiteen mener den ikke har et tilstrekkelig beslutningsgrunnlag vedrørende forhåndsfiltrering, og ber om en redegjørelse av forskjellen mellom Norges Banks nåværende arbeid med risikoanalyser og landgodkjenning, og forslaget om å innføre risikobasert forhåndsfiltrering av selskaper som et ytterligere verktøy i bankens fondsforvaltning.

ForUM vil også benytte anledningen til å presisere hvilken rolle vi mener forhåndsfiltrering skal utgjøre i ansvarlighetsarbeidet. I stortingsmeldingen skriver departementet blant annet at de vil «*peke på at en mekanisk bruk av ESG-indekser for fondets investeringer ville innebære en betydelig omlegging av investeringsstrategien*» (s. 138). Vi vil presisere at sivilsamfunn ikke tar til orde for en mekanisk bruk av ESG-kriterier, men at risikobasert forhåndsfiltrering er foreslått som et supplement til dagens ansvarlighetsarbeid. Vi ser heller ikke for oss at informasjonsinnhenting til forhåndsfiltrering utelukkende skal skje gjennom ESG-indekser, dette er bare en av mange kilder for innhenting av informasjon som er nødvendig for å gjennomføre gode forhåndsfiltreringer.

Forslag om å redusere fondets portefølje og begrense tilgang til fremvoksende markeder

ForUM merker seg at Finansdepartementet foreslår å redusere antallet selskaper i fondets portefølje, og at det ikke skal åpnes for flere fremvoksende markeder i delindeksen per nå. Meldingen peker blant annet på at det er utfordrende å ivareta rollen som en ansvarlig investor i slike markeder, og at man reduserer kostnadene ved ansvarlighetsarbeidet gjennom å redusere antallet små selskaper man er investert i. ForUM anerkjenner disse problemstillingene, men vil påpeke at løsningene departementet peker på ikke løser alle utfordringene man møter i ansvarlighetsarbeidet i dag. Å redusere antall selskaper basert på

størrelse vil ikke ha en innvirkning på risikoen knyttet til større selskaper som ikke opptre ansvarlig, og det vil fortsatt være risiko tilknyttet selskaper i markeder man allerede er investert i.

ForUM ber om at komiteen tar inn følgende merknad i behandlingen av stortingsmeldingen:

- Komiteen viser til at regjeringen fraråder å ta inn flere fremvoksende markeder i porteføljen. Samtidig merker Komiteen seg at fondet allerede er investert i en rekke slike markeder med omfattende menneskerettslige og andre etiske utfordringer, som for eksempel Kina og Gulfstatene. På den bakgrunn ber komiteen om en vurdering av om en risikobasert forhåndsfiltrering av nye investeringsobjekter i disse markedene kan innføres for å styrke den etiske forvaltningen av fondet.

Våpenkriterier

ForUM er glade for at stortingsmeldingen opprettholder Etiklutvalgets forslag om å innføre et nytt utelukkelseskriterium for salg av våpen der våpnene benyttes til å begå alvorlige og systematiske brudd på humanitærretten. Vi er likevel bekymret for at forslaget bruker formuleringen «alvorlige og systematiske» brudd på humanitærretten når det gjelder selskaper som selger våpen til parter i væpnede konflikter. Internasjonale rammeverk bruker kun betegnelsen «grave», altså alvorlige brudd på humanitærretten. Vi frykter at man ved å tilføye «systematiske» vil sette en for høy terskel for kriteriet, og mener derfor dette bør droppes.

Videre er vi glade for at departementet anerkjenner de dypt problematiske sidene ved dødelige, autonome våpensystemer, men er skuffet over at man ikke ønsker å følge Etiklutvalgets forslag om å legge denne type våpen til listen av våpen fondet ikke skal være investert i. Vi mener Etiklutvalgets redegjørelse på dette området er godt faglig fundert, og i tilstrekkelig grad forklarer hvordan et slikt kriterium kan implementeres selv uten omforent definisjon av slike våpen. Det er derfor ikke behov for å bruke ytterligere tid på å utarbeide et slikt kriterium, og det bør implementeres umiddelbart.

ForUM ber om at:

- Komiteen følger departementets forslag til å innføre et nytt utelukkelseskriterium for salg av våpen hvor det er fare for alvorlige brudd på humanitærretten, men at «systematiske» fjernes fra forslagsteksten
- Komiteen vedtar at dødelige, autonome våpensystemer legges til listen av våpen som skal omfattes av våpenkriteriet

Øvrige forslag

ForUM vil avslutningsvis støtte forslaget om å ta inn FNs veiledende prinsipper i fondets mandat. Vi er også glade for å se at utvalgets forslag om å fjerne eksemplene som er listet opp i forbindelse med menneskerettighetskriteriet ivaretas, i tråd med anbefalingene fra flere sivilsamfunnsorganisasjoner.

Vi vil også støtte forslaget om utvidelse av det eksisterende korrupsjonskriteriet, og stiller oss bak innspillene fra blant annet Tax Justice Network på dette området.

Vennlig hilsen
Kathrine Sund-Henriksen
Daglig leder
Forum for utvikling og miljø

